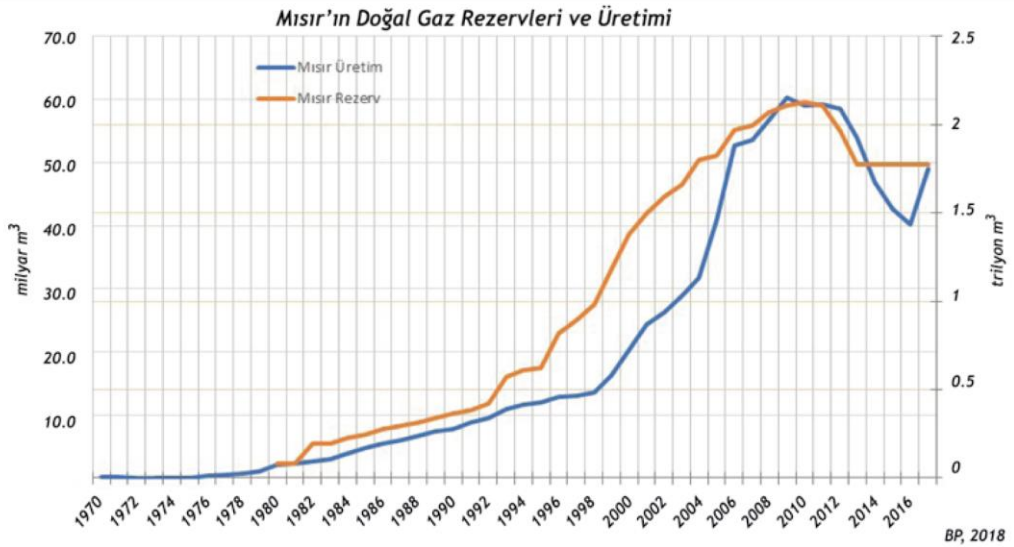

makale Dr. Zeynep Elif Yıldız

Doğu Akdeniz'i Mısır mı yönetecek?

Jeolojik Araştırmalar Derneği, II. Başkan

@ZeynepYildiz

Aslında Doğu Akdeniz'in henüz çözümlenmemiş MEB (Münhasır Ekonomik Bölge) sorunu, bölge ülkelerini sürekli karşı karşıya getirmektedir.

M.Ö. 2000'li yıllardan beri gelen Doğu Akdeniz'e sahip olma ihtirası, M.S. 2000 yıl sonra tekrar başlamıştır. M.Ö. 13. yy dönemin iki dev ülkesi Mısır Krallığı ve Hitit İmparatorluğu, doğudan gelen ticaret limanlarını kontrol edebilmek için bugün ki Suriye sınırları içerisinde kalan Kadeş ovasında savaşmışlar ve dünyanın ilk yazılı antlaşması olarak geçen Kadeş antlaşmasını imzalamışlardır. Nihayetinde bakırın yerini tunçun alması ile birlikte Doğu Akdeniz bölgesi büyük bir değişime sahne olmuştur. O dönemden günümüze Doğu Akdeniz, doğudan gelen ticaret yollarını kontrol edebilmek için önemini korumuş ve her daim dönemin güçlü ülkelerinin paylaşım amellerine sahne olmuştur. Günümüzde önemli doğal gaz keşifleri ile birlikte Doğu Akdeniz yeni gelişimlere gebe.

Doğu Akdeniz'de ki hidrokarbon arama tarihçesini ve MEB'leri (Münhasır Ekonomik Bölge) ile ilgili sıkıntıları daha önce "Doğu Akdeniz: Geçmişten Gelen Güç Merkezi" başlıklı makalemde bulabilirsiniz. Ancak, Mısır artık bölgenin en önemli ülkesi haline gelmiştir. 2011 yılına kadar gaz ihraç eden konumda olan Mısır, birden gaz rezervlerinde ki ani düşüşle birlikte, 2014 yılında gaz ihracatını tamamen durdurmuştur (Şekil 1). Fakat 2015 yılında Eni yaklaşık 30 trilyon feet küplük (Tcf) Zohr sahasını keşfedince, ki sahanın büyüklüğü neredeyse İsrail ve Oman'ın toplam gaz rezervleri kadardır, Mısır'ın ve Doğu Akdeniz'in kaderi tekrar değişmiştir. Aralık 2017 yılında üretime alınan Zohr dev gaz sahası Eylül 2018 itibarı ile 2Bcf/d (milyar feet küp/gün) (yani yaklaşık günlük 365 bin varil petrol eşdeğeri) üretmektedir. 2019 yılı itibarı ile de 2.7 Bcf/g plato üretim değerine ulaşması beklenmektedir. Eni sahanın %50'sini elinde tutmaktadır.

Projedeki diğer ortaklar ise %30 Rosneft, %10 BP, %10 Mubadala Petroleum'dur. Ayrıca Eni şirketi Mısır'da 1954 yılından beri arama-üretim faaliyetleri yapmaktadır ve günlük 340 bin varil petrol eşdeğeri hidrokarbon üretmektedir. Bildiğiniz gibi Türkiye Petrolleri 1954 yılında henüz kurulmuştur.

Eni, Zohr keşfi ile 2016 yılında günlük 4.9 milyar feet küp tüketimi ve günlük 4 milyar feet küp üretimi olan Mısır'ı, 2013 yılından beri LNG ithal eden ve sadece 2015-2016 döneminde LNG için yaklaşık 2.2 milyar \$ para harcayan ülke olmaktan çıkarmıştır ve 2019 yılında LNG ihraç eder ülke konumuna getirecektir. Bununla birlikte 2 Tcf Noroos ve 1.5 Tcf Atoll keşifleri ile birlikte Mısır artan tüketimini ve azalan rezervlerini yerine koymuştur. Bu keşiflerle birlikte, İsrail'in 16.1 Tcf (trilyon feet küp) ve Güney Kıbrıs'ın 8 Tcf'lik (?) gazlarını da dikkate alırsak bölgenin gelecekte önemli bir doğal gaz merkezi olacağı aşikardır. Zaten Amerika Jeolojik Araştırmalar merkezinin (USGS) yaptığı jeolojik değerlendirmelere göre Doğu Akdeniz'de tahmini 340Tcf'lik doğal gaz rezervleri mevcuttur. İsrail 2010'dan beri söz konusu rezervleri piyasalara ulaştırmaya çalışsa da, ne bir boru hattı ne de LNG sıvılaştırma terminali konusunda gelişme sağlayamamıştır. 2018 yılının Şubat ayında bir Mısır firması ile İsrail, 15 milyar \$'lık sıvılaştırma anlaşması imzalamışlardır. Bununla beraber Güney Kıbrıs'ta Aphrodite gaz sahasının Mısır firması tarafından sıvılaştırılması istemektedir. Ayrıca Eni'nin Güney Kıbrıs'ın 6 numaralı blok olarak isimlendirdiği arama alanında bu sene kazdığı arama kuyusu ile, henüz keşif değerlendirmesi yapılabilmesi için daha fazla jeolojik değerlendirmelere ihtiyaç duyulsa da, ilk bakışta "Zohr benzeri" bir

saha bulduklarını tahmin ettiklerini beyan etmişlerdir. Güney Kıbrıs, yapılacak bu değerlendirmeler ile birlikte eğer önemli bir keşif daha yapılması halinde, Mısır'a döşeyeceği bir boru hattı ile mevcut gaz sahalarında ki doğal gazı Mısır'ın LNG tesislerinde sıvılaştırıp dünya piyasalarına ulaştırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla 2018 Eylül ayında 800 milyon \$'lık boru hattı için Güney Kıbrıs ve Mısır anlaşma imzalamışlardır.

Aslında Doğu Akdeniz'in henüz çözümlenmemiş MEB (Münhasır Ekonomik Bölge) sorunu, bölge ülkelerini sürekli karşı karşıya getirmektedir. Bu yıl Eni kendisini İsrail ve Lübnan ile Güney Kıbrıs ve Türkiye arasında yaşanan politik anlaşmazlıkların arasında bulmuştur. Aslında yaşanan bu beklenen bu gelişmelere rağmen bölge büyük petrol şirketleri için cazibesini korumaya hatta arttırmaya devam etmektedir. Güney Kıbrıs'ın Blok 10 olarak isimlendirdiği alanda ExxonMobil ve Katar Petrol ortaklığında süregelen arama çalışmaları sonucunda bir saha keşfedilirse bölgedeki dengeler önemli oranda tekrar değişecektir. Bunlara ek olarak bu yıl Girit adasının güneyindeki blok ExxonMobil, Total ve Hellenic Petrol ortaklığına arama ruhsatı olarak verilmiştir. Önümüzdeki süreçlerde bu alanlarda arama çalışmaları hız kazanacaktır.

Tüm bunların yanında Mısır'ın doğal gaz sektörünü özel sektöre açması bölgeyi uluslararası firmalara cazip hale getirmiştir. Bütün bu sebeplerin toplamı olarak Mısır'ın bölgesel bir gaz hub (gaz merkezi) olması kaçınılmazdır. Tahminim o dur ki; Doğu Akdeniz'in özellikle güneyinde yeni keşifler yapılırsa, ki dünya arama üretim sektörünün beklentisi bu yöndedir, Mısır'ın Doğu Akdeniz'i yönetmesi kaçınılmazdır.